

Lesson Sixteen-The Middle Of עשרה ברכות

טוב וסלח אתה ברוך אתה יי חנון הכרבה לסלוח
נא בענינו וריבה ריבנו וגאלנו כלכנו כהרה לבצע שמך כי גואל חוק
אתה ברוך אתה יי גואל ישראל: רפאנו יי וגרפא

מנהג בבל					מנהג א"י
ענף 1 (59)	ענף 2א (8)	ענף 2ב (7)	ענף 2ג (9)	ענף 2ד (5)	ענף 1 (11)
ראה בעניינו ורובה ריבנו	ראה בעניינו ורובה ריבנו	ראה נא בעניינו ורובה ריבנו ורון דינינו	ראה בעניינו ורובה ריבנו	ראה נא בעניינו ורובה ריבנו	ראה בעניינו ורובה ריבנו
וגאלינו מחרה	וגאלינו מחרה	וגאלינו מחרה	וגאלינו מחרה	ומחר לגאלינו גאולה שלימה	גאלינו מחרה
למען שמך	למען שמך	למען שמך	למען שמך	למען שמך	למען שמך
כי גואל חוק אתה	כי גואל חוק אתה	כי גואל חוק אתה	כי גואל חוק אתה	כי אל גואל חוק אתה	כי אל גואל חוק אתה
ברוך אתה יי גואל ישראל	ברוך אתה יי גואל ישראל	ברוך אתה יי גואל ישראל	ברוך אתה יי גואל ישראל	ברוך אתה יי גואל ישראל	ברוך אתה יי גואל ישראל

Source 1

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יז' עמ' ב'-ומה ראו לומר גאולה בשביעית? – אמר רבא: מתוך שעתידין ליגאל בשביעית, לפיכך קבעוה בשביעית, והאמר מר: בששית – קולות, בשביעית – מלחמות, במוצאי שביעית בן דוד בא – מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא.

Translation: Why did Chazal find it appropriate to establish the Bracha of Geula as the seventh Bracha of Shemona Esrei? Rava said: Because the final redemption will occur in the Seventh Millenium. They therefore placed Geula to be the seventh Bracha of Shemona Esrei. But did not Mar say: In the Sixth Millenium there will be sounds; in the Seventh Millenium there will be wars and at the end of the Seventh Millenium, the Messiah will come? Wars are considered the beginning of the redemption.

Source 2

רש"י-אתחלתא דגאולה היא, ואף על גב דהאי גאולה לאו גאולה דגלות היא, אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עלינו תמיד, דהא ברכת קיבוץ ובנין ירושלים וצמח דוד יש לכל אחת ואחת ברכה לעצמה לבד מגאולה זו, אפילו הכי, כיון דשם גאולה עלה, קבעוה בשביעית.

Rashi- The theme of the seventh Bracha is not the final redemption; rather it is redemption from the troubles that surround the Jewish people in every generation. The basis for this position is that Chazal included Brachos for the gathering of the exiles, the rebuilding of Jerusalem and re-establishment of the Davidic Monarchy in addition to the Bracha of redemption. Because the theme of the Bracha is redemption, it was appropriate for Chazal to establish it as the seventh Bracha based on the date of the expected final redemption.

What We Can Learn About Tefila From The Machzor Roma

Source 3

סידור רש"י סימן תקטו'—למדנו רבותינו: למה מתפללין בחול שמונה עשרה ברכות, ובשבת שאנו בטלים אין אנו מתפללין אלא שבע? ולמה אין מתפללין י"ח בשבת? אמר רב הונא מפני שאסור לתבוע צרכיו בשבת. אמר הקב"ה שבת זו מנוחה היא לישראל, שנאמר ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל (מ"א ח' נ"ו). למה? לפי שבחר בשבת תחילה, שנאמר וינח ביום השביעי (שמות כ', י"א), ובתפילה שאנו מתפללין בחול יש דברים בחול שצריך אדם להזכיר, ובשבת אין צריך להזכיר. אם היה חול, אומר חונן הדעת, היה בעל תשובה אומר הרוצה בתשובה, אם היה בשבי אומר גואל ישראל, אם היה חולה אומר רופא חולי. אומר הקב"ה למנוחה ניתנה לישראל השבת, ואם יתפלל אדם י"ח ברכות נזכר הוא מעשיו ומיצר, נמצא שם שמים מתחלל. לפיכך תיקנו רבותינו תפילה בשבת שאין בה צער של כל דבר.

Translation: Our Rabbis taught us: why do we recite a prayer that contains 18 Brachos on weekdays but on Shabbat when we are resting from work do we recite a prayer containing only 7 Brachos? Why do we not recite a prayer that contains 18 Brachos on Shabbat? Rav Huna explains: Because we are prohibited from making requests for our needs on Shabbat. G-d said: Shabbat is meant to be a day of rest as it is written (Melachim 1, 8, 52): Blessed is G-d who gave a day of rest to the Jewish people. Why? Because G-d chose Shabbat first as it is written (Shemot 20, 11): And G-d rested on the seventh day. In the prayer that we recite on a weekday, there are weekday themes that a person must refer to that he cannot refer to on Shabbat. On a weekday, we recite: Chonain Ha'Da'At; if he is undergoing repentance, he recites: Ha'Rotzeh B'Teshuva; if he is in captivity, he recites: Go'Ail Yisroel; if he is ill he recites: Rofeh Cholei. G-d says: Shabbat was given to the Jewish people as a day of rest; if a person recites the prayer containing the 18 Brachos, the person will be concerned about his personal needs and will start to worry. This will be a desecration of G-d's name because he is not enjoying the day of rest that G-d gave him. As a result, our Sages composed a prayer to be recited on Shabbat that does not raise issues that may cause a person to worry.

Source 4

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטז' עמ' ב'—משנה—וחותם בגאולה. רבי טרפון אומר: אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, ולא היה חותם. רבי עקיבא אומר: כן ה' אלקינו ואלקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך וגאל כל שם מן הזבחים ומן הפסחים כו', עד ברוך אתה ה' גאל ישראל. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיז' עמ' ב'—וחותם בגאולה. אמר רבא: קריאת שמע והלל – גאל ישראל, דצלותא – גואל ישראל. מאי טעמא – דרחמי ניהו.

Translation: MISHNA—And he concludes with a formula of redemption. R. Tarfon used to say who redeemed us and redeemed our fathers from Egypt, but he did not conclude with a blessing. R. Akiva said: 'so may the lord our G-d and the G-d of our fathers suffer us to reach other seasons and festivals which come towards us for peace, rejoicing in the rebuilding of Your city and glad in Your service, and there we will partake of the sacrifices and the passover-offerings etc. Until Blessed are You, O Lord, who has redeemed Israel.' Gemara—and he concludes with a formula of redemption. Raba said: the ending of the benediction following the reciting of the Shema' and Hallel is 'who redeemed Israel'; that of Shemona Esrei is 'the redeemer of Israel'.

What We Can Learn About Tefila From The Machzor Roma

Source 5

רשב"ם-דצלותא – גואל ישראל-שאנו מתפללין על העתיד.

Translation: In Shemona Esrei we close the Bracha with the words: Go'Ail Yisroel because we are praying for the redemption that we expect to occur in the future.

Source 6

משנה ברורה סימן ס"ק לג-אחר גאל ישראל – לשון עבר משום דהוא קאי על גאולת מצרים אבל בתפלת י"ח אומר גואל ישראל משום דרחמי ניהו ומתפלל על העתיד.

Translation: Achar Ga'Al Yisroel-this Bracha is written in the past tense because it refers to the exile of Egypt but in Shemona Esrei, we recite Go'Ail Yisroel because they are words that seek compassion in that one is praying for the future redemption.

Source 7

הרב אליהו מונק-עולם התפילות-עמ' קמא'-ראה בענינו, אחרי קבוצות הבקשות על שלומנו הרוחני-הנפשי, מתחילות המשאלות על הנכסים החומריים וזה כדי לרמוז על תולתן הפנימית של אלו בקודמות. הברכה הראשונה בסדר זה נוגעת בדרישה החשובה ביותר: חירותו של כל יצור אנושי, דהיינו שחרורו מכל גורמים העלולים להגביל את חופש פעולתו. ברכה זו של "גואל ישראל" אינה מתכוונת לגאולה הלאומית "גאולה דגלות", בה מדובר מאוחר יותר, אלא גאולה "מן הצרות הבאות עלינו תמיד", כפי שמודגש בדברי רש"י, מגילה יז', עמ' ב' ד"ה "אתחלתא דגאולה היא"; בית יוסף ס' קטו'.

Translation: The Bracha Ri' Ai V'Onyainu which comes after the group of Brachos that deal with our spiritual well-being, is the first of a group of Brachos that deal with our physical needs. The Brachos were put in that order to demonstrate that satisfaction of our physical needs depends heavily upon the satisfaction of our spiritual needs. The first Bracha in the second group deals with the most important request: freedom of the human being to be able to be creative. In other words, being free from causes that are likely to restrict one's activities. The theme of the Bracha of Go'Ail Yisroel is not "national freedom" which is the theme of later Brachos in Shemona Esrei; rather it is freedom "from troubles that have plagued Jews throughout their history" as is emphasized by Rashi in Masseches Megilah 7,2, in his comments to the words: Aschaltia D'Geula Hee; see also Beis Yosef paragraph 115.

Source 8

רמב"ם סדר תפילות כל השנה

לאנוש כינה וחננו מאחד דעה חכמה ובינה והשכל ברוך אתה יי חונן הרעת:
ה השיבנו אבינו לחורתך ודבקנו במצותך וקריבנו סלכנו לעבודתך והחזירנו
בחשוכה שלימה לפניך ברוך אתה יי הרוצה בתשובה: ו סלח לנו אבינו כי
חטאנו מחול לנו סלכנו כי פשענו לך כי אל טוב וסלח אתה ברוך אתה יי
חנן המרבה לסלוח: ו ראה נא בענינו וריבה ריבנו ודן ריבנו ומהר לגאולנו
כי אל סלך גואל חוס אתה ברוך אתה יי גואל ישראל: ח רפאנו יי אלהינו

אתה ברוך אתה יי גואל ישראל:
הושיענו ונושעה ביה תהלתנו אתה והעלה רפואה לכל מכותנו
כי אל רופא רחמן ונאמן אתה ברוך אתה יי רופא חולי עכו ישראל:

מנהג בבל					מנהג ארץ ישראל	
ענף 3 (4)	ענף 2 (14)	ענף 22 (29)	ענף 2א (38)	ענף 1 (4)	ענף 21 (5)	ענף 1א (6)
רפאינו יי	רפאינו יי	רפאינו יי	רפאינו יי	רפאינו יי	רפאינו יי	רפאינו יי
אלהינו	אלהינו	אלהינו	אלהינו	אלהינו	אלהינו	אלהינו
ונרפא	ונרפא	ונרפא	ונרפא	ונרפא	ונרפא	ונרפא
הושיענו	הושיענו	הושיענו	הושיענו	הושיענו	הושיענו	הושיענו
ונושעה	ונושעה	ונושעה	ונושעה	ונושעה	ונושעה	ונושעה
כי תהלתנו אתה	כי תהלתנו אתה	כי תהלתנו אתה	כי תהלתנו אתה	כי תהלתנו אתה	כי תהלתנו אתה	כי תהלתנו אתה
והעלה	והעלה	והעלה	והעלה	והעלה	והעלה	והעלה
רפואה שלימה	רפואה שלימה	רפואה שלימה	רפואה שלימה	רפואה שלימה	רפואה שלימה	רפואה שלימה
לכל מחלותינו	לכל מחלותינו	לכל מחלותינו	לכל מחלותינו	לכל מחלותינו	לכל מחלותינו	לכל מחלותינו
ולכל מכאובינו	ולכל מכאובינו	ולכל מכאובינו	ולכל מכאובינו	ולכל מכאובינו	ולכל מכאובינו	ולכל מכאובינו
לכל מכותינו	לכל מכותינו	לכל מכותינו	לכל מכותינו	לכל מכותינו	לכל מכותינו	לכל מכותינו
לחיים	לחיים	לחיים	לחיים	לחיים	לחיים	לחיים
כי אל רופא	כי אל רופא	כי אל רופא	כי אל רופא	כי אל רופא	כי אל רופא	כי אל רופא
רחמן ונאמן	רחמן ונאמן	רחמן ונאמן	רחמן ונאמן	רחמן ונאמן	רחמן ונאמן	רחמן ונאמן
אתה	אתה	אתה	אתה	אתה	אתה	אתה
ברוך אתה יי	ברוך אתה יי	ברוך אתה יי	ברוך אתה יי	ברוך אתה יי	ברוך אתה יי	ברוך אתה יי
רופא חולי	רופא חולי	רופא חולי	רופא חולי	רופא חולי	רופא חולי	רופא חולי
עמו ישראל	עמו ישראל	עמו ישראל	עמו ישראל	עמו ישראל	עמו ישראל	עמו ישראל

Source 9

ירמיהו פרק יז, יד – רפאני ה' וארפא הושיעני ואושעה ביה תהלתי אתה.

Source 10

השיבה שופטנו כבראשונה ויועצינו כבתחלה, והסר ממנו יגון ואנחה, ומלוך עלינו אתה, ה', לבדך בחדר וברחמים, וצדקנו במשפט. ברוך אתה ה', מלך אוהב צדקה ומשפט

Source 11

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר תפילה – רפאנו ה' ונרפא הושיענו ונושעה (ירמיה יז, יד) והעלה רפואה שלימה לכל מכותינו כי אל רופא רחמן ונאמן אתה. ברוך אתה ה' רופא חולי עמו ישראל.

Source 12

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר תפילה – השיבה שופטנו כבראשונה ויועצינו כבתחלה ומלוך עלינו אתה ה' לבדך בחדר וברחמים בצדק ובמשפט ברוך אתה ה' מלך אוהב צדקה ומשפט.

סידור רב סעדיה גאון

ישראל יי ונרפא הושיענו ונושעה ברוך אתה יי רופא חולי
 עמו ישראל יי ברוך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לטובה בכל מיני
 השיבה שופטינו כבראשונה ויועצנו כבתחלה ברוך אתה יי מלך אוהב צדקה
 ומשפט יי למשומדים אל תהי תקוה ומלכות זדון מהרה תעקר ותשבר

ברוך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לטובה ואת כל מיני תבואתה
 ותן שלום לברכה על פני האדמה ושבע את העולם בברכותיך
 ותן ברכה רוחה ונהלחה בכל בעשה ידינו וברך את שנותינו בשנים
 הטובות והמבורכות באי סברך השנים י

מנהג בכל				מנהג ארץ ישראל		
נוסחי קיץ						
ענף 4 (8)	ענף 3 (4)	ענפים 2-1 (24)	ענף 1 (47)	ענף 3 (2)	ענף 2 (4)	ענף 1 (4)
ברכנו אבינו	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לשובה בכל מיני תבואתה	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לשובה ולברכה בכל מיני תבואתה	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לשובה ולברכה בכל מיני תבואתה	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לשובה בכל מיני תבואתה	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לשובה ולברכה בכל מיני תבואתה
בכל	בכל מיני תבואתה	בכל מיני תבואתה	בכל מיני תבואתה	בכל מיני תבואתה	בכל מיני תבואתה	בכל מיני תבואתה
מעשה ידינו		במעשה ידינו כי אל טוב ומטיב אתה		תקרב מורה שנת גאולתנו שנת שלומים לרבי ציון	וקרב מורה שנת קץ גאולתנו	ותן של ומטר על פני האדמה
וברך שנתנו בטללי רצון ברכה ונרבה ותהי אחרייתה חיים ושובע ושלום	וברכה כשנים הטובות	וברכה כשנים הטובות ותן ברכה במעשה ידינו כי אל טוב ומטיב אתה	וברכה כשנים הטובות		ותן ברכה במעשה ידינו	
כי אל טוב ומטיב אתה	ושבענו מטובה ותהא אחרייתה שובע ושלום וברכה	וברך אתה יי מברך השנים	וברך אתה יי מברך השנים	וברך אתה יי מברך השנים	וברך אתה יי מברך השנים	וברך אתה יי מברך השנים

מנהג בבל				
בוסחי חורף				
ענף 1 (8)	ענף 2 א (10)	ענף 2 ב (4)	ענף 2 ג (7)	ענף 3 (6)
וברך עלינו...	ברך עלינו י"י אלהינו את השנה הזאת	(ברך עלינו... תבואתה)	ברך עלינו י"י אלהינו את השנה הזאת לשובה ואת כל מיני תבואתה	ברך עלינו י"י אלהינו את השנה הזאת ואת כל מיני תבואתה לשובה
ותן טל ומטר על פני האדמה ושבע את העולם כולו מברכות טובך ורוה פני תבל	ותן טל ומטר על פני האדמה ושבע את העולם כולו מברכות טובך ורוה פני תבל	ותן טל ומטר על פני האדמה ושבע את העולם כולו מברכות טובך ורוה פני תבל	ותן טל ומטר על פני האדמה ושבע תבל מברכותיך ורוה את העולם כולו מטובך	ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה ורוה פני תבל ושבע את העולם כולו מטובך ומלא ידינו מברכותיך
מעושר מתנות ידך ושמרה והצילה י"י אלהינו לשנה זו	מעושר מתנות ידך ושמרה והצילה י"י אלהינו לשנה זו	מעושר מתנות ידך ושמרה והצילה י"י אלהינו את השנה הזאת	מעושר מתנות ידך ושמרה והצילה לשנה זו	מעושר מתנות ידך ושמרה והצילה שנה זו
מכל מיני משחית ומכל מיני פורענות ועשה לה תקוה ואחרית שלום חוס ורחם עליה ועל כל תבואתה ופירותיה וברכה בגשמי רצון ברכה ונדבה ותהי אחריתה חיים ושבע ושלים כשנים הטובות	מכל מיני משחית ומכל מיני פורענות ועשה לה תקוה ואחרית שלום חוס ורחם על כל פירותיה	מכל מיני משחית ומכל מיני פורענות חוס וחמול על פירותיה	מכל מיני משחית ומכל מיני פורענות ועשה לה תקוה ואחרית שלום חוס ורחם על כל פירותיה	מכל מיני משחית ומכל מיני פורענות ועשה לה תקוה ואחרית שלום חוס ורחם עליה ועל כל תבואתה ופירותיה וברכה בגשמי רצון ברכה ונדבה ותהי אחריתה חיים ושבע ושלים כשנים הטובות
כשנים הטובות	כשנים הטובות	כשנים הטובות	כשנים הטובות	כשנים הטובות
כי אל טוב ומטיב אתה ושברך השנים	כי אל טוב ומטיב אתה	כי אל טוב ומטיב אתה	כי אל טוב ומטיב אתה	כי אל טוב ומטיב אתה ושברך השנים
ברוך אתה יי מברך השנים	ברוך אתה יי מברך השנים	ברוך אתה יי מברך השנים	ברוך אתה יי מברך השנים	ברוך אתה יי מברך השנים

Source 14

ספר אבודרהם שמונה עשרה-ובספרד נוהגין לומר ברכה זו בימות הגשמים בנוסח הזה שאמרנו. ובימות החמה מתחילין בה ברכנו ה' א-להינו בכל מעשה ידינו וברך שנתינו בטללי רצון ברכה ונדבה וכו'. ושמעתי שיש מקומות שמתחילין ברכה זו לעולם ברך עלינו אלא שמשנין בה בין טל לגשם בלבד.

Translation: In Spain it is customary to say the longer version of this Bracha during the rainy season. During the remainder of the year, they recite a Bracha that begins: Barcheinu Hasehm Elokeinu . . . I heard that in some locations that during the entire year they begin this Bracha with the words: Bareich Aleinu and just change the words from Tal to Geshem and visa versa.

What We Can Learn About Tefila From The Machzor Roma

ישעיהו פרק לד פסוק ח-כי יום נקם לה' שנת שלומים לריב ציון.

Translation: For it is the day of the Lord's vengeance, and the year of recompenses for the cause of Zion.

פירושי סידור התפילה לרוקה [נג] ברך עלינו עמוד שלח-וברך שנתינו כשנים טובות
כשני אלישע. ברוך אתה ה' מברך השנים בכל שנה.

ספר אבודרהם שמונה עשרה ד"ה ברך עלינו-ברך עלינו ה' א-להינו את השנה הזאת; על
שם (ויקרא כה, כא') וצויתי את ברכתי לכם; ועל שם (יואל ב', כה') וברכתי לכם את
השנים.

ויקרא פר' כה, יט' -ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה: פס' כ'-וכי
תאמרו מה נאכל בשנה השביעת הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו: פס' כא'-וצויתי את
ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים: פס' כב'-וזרעתם את השנה
השמינית ואכלתם מן התבואה ישן עד השנה התשיעת עד בוא תבואתה תאכלו ישן.

תקע בשופר גדול לחירותנו ושא נס לקבץ גליותינו ברוך אתה יי
מקבץ נדחי עמו ישראל
השיבה סופמינו כבראשונה

מנהג בבל				מנהג א"י
ענף 1 (40)	ענף 2א (11)	ענף 2ב (24)	ענף 2ג (14)	ענף 1 (10)
תקע בשופר גדול לחירותינו ושא נס לקבצנו	תקע בשופר גדול לחירותינו ושא נס לקבצנו ¹ וקבצנו יחד ² מארבע כנפות הארץ	תקע בשופר גדול לחירותינו ושא נס לקבוצ גליותינו וקבצנו יחד ³ מארבע כנפות הארץ אל נוה קדשך	תקע בשופר גדול לחירותינו ושא נס לקבוצ גליותינו וקבצנו יחד ³ מארבע כנפות כל הארץ לארצנו ברוך אתה יי מקבץ נדחי עמו ישראל	תקע בשופר גדול לחירותינו ושא נס לקבוצ גליותינו ברוך אתה יי מקבץ נדחי עמו ישראל

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר תפילה-תקע בשופר גדול לחירותנו ושא נס לקבץ
גליותינו וקרא דרור לקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ לארצנו. ברוך אתה ה' מקבץ נדחי
עמו ישראל.